

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
2021 – 2022 н.р.

Анотація дисципліни	Вивчаються поняття цілі, індикатори та інструменти сталого розвитку; міжнародні нормативні документи ООН у сфері сталого розвитку; національні законодавчі акти сталого розвитку; освітні програми ЮНЕСКО та практики сталого розвитку; національну стратегію «Освіта для сталого розвитку»; концепцію регіональної системи освіти для сталого розвитку; правові та економічні засади реалізації політики щодо створення освіти для сталого розвитку; інструменти та засоби освіти для сталого розвитку; вимоги концепції «Нова українська школа» та програм закладів середньої освіти щодо сталого розвитку.
1. Опис навчальної дисципліни	
Ступінь вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта/ Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
Освітня програма	Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
Загальний обсяг дисципліни	4/120 (в кредитах ЄКТС)
Статус дисципліни	вибіркова

Інститут (факультет)	біолого-природничий
Кафедра	екології та географії
Курс	1
Семестр	2
Вид підсумкового контролю	залік
Мова навчання	українська
Види занять	лекції, практичні заняття
Методи навчання	лекції, практичні заняття, аналіз конкретних ситуацій
Форма навчання	денна

Розподіл годин за видами робіт

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни: год/ кредити ЄКТС	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	1	2	4/120	44	30	-	14	-	76	-	+	-

2. Викладачі

Прізвище, ім'я, по батькові Посада	<p>Бриндзя Ірина Володимирівна кандидат біологічних наук;</p> <p>Слободян Людмила Зеновіївна викладач кафедри екології та географії ludas118@ukr.net</p>
---	--

3. Характеристика навчальної дисципліни

Результати навчання	Очікуваними результатами є формування у студентів вмінь визначати місце та роль сталого розвитку у системі природоохоронного управління; пояснювати концептуально-теоретичні засади сталого розвитку; орієнтуватися у системі міжнародних норм та національного законодавства зі сталого розвитку; доносити ідеї, пропозиції та рішення для вирішення соціально-екологічних проблем на шляху до сталого розвитку; формулювати визначення та сутність концепції сталого розвитку; оцінювати екологічні загрози та передумови сталого розвитку; пояснювати індикатори сталого розвитку; характеризувати 17 цілей сталого розвитку; аналізувати національну стратегію сталого розвитку; оцінювати роль освіти для сталого розвитку; застосовувати засади сталого розвитку у процесах децентралізації; застосовувати засади сталого розвитку у прикладній діяльності.
Мета навчання	Формування фундаментальних базових знань із класичної екології, засвоєння і формування знань про основні закономірності взаємодії людини, суспільства і природи, особливості впливу антропогенних чинників на природне середовище та його зворотню дію, формування здатності оцінювати сучасний

	<p>екологічний стан та вміння прийняття управлінських рішень щодо охорони та захисту навколишнього природного середовища, раціонального природокористування.</p>
<p>Компетентності</p>	<p>При вивченні навчальної дисципліни студенти повинні оволодіти загальними компетентностями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність спілкуватися іноземною мовою; – здатність застосовувати знання на практиці; – здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; – прагнення до здоров'я, благополуччя і безпеки; – здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). <p>фаховими компетентностями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність популяризувати у просвітницькій діяльності найважливіші досягнення національної та світової біологічної науки та освіти; – здатність застосовувати знання з природничих наук у напрямі сталого розвитку суспільства та аналізувати наслідки людської діяльності у природі; – здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею

	<p>у професійній діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність використовувати знання і практичні навички у галузі біологічних наук та на межі предметних галузей та вирішувати складні задачі і проблеми, які потребують інтеграції знань; – здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; – здатність забезпечувати належний рівень навчання з предмету «Біологія і Екологія» відповідно до діючих навчальних програм стандартного та профільного рівнів.
<p>Результати навчання</p>	<p>Згідно освітньої програми <i>програмними результатами навчання</i> є здатність студентів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вміти спілкуватись іноземною мовою, застосовувати інформацію з іноземних джерел у професійній та самоосвітній діяльності; - розуміти сучасні тенденції розвитку природничих наук та їх внесок в реалізацію концепції сталого розвитку суспільства, вміти аналізувати новітні розробки в галузі біології та здоров'я людини у професійній діяльності; - розуміти концепції та досягнення сучасної біології, мати єдине системне бачення біологічних процесів; - розуміти й застосовувати інноваційні методи біологічної науки про функціонування біологічних систем різного рівня у житті суспільства, їх використання, охорону й відтворення.

<p>Пререквізити дисципліни</p>	<p>Передумовою для вивчення навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку» є знання одержані з загальної екології, методики навчання біології та основ здоров'я у закладах середньої освіти II ступеня.</p>
---------------------------------------	---

4. Програма дисципліни

Становлення та розвиток концепції сталого розвитку.

Концептуально-теоретичні засади сталого розвитку. Екологічні передумови сталого розвитку. Проблеми необхідності переходу до сталого розвитку на міжнародному рівні. Загрози існуванню людства (за Бостромом). Прогнози Римського Клубу «Межі Росту». Стокгольмська конференція ООН з навколишнього середовища. Становлення ідеї та періоди впровадження сталого розвитку. Утворення та діяльність Комісії ООН з охорони навколишнього середовища. Сталий розвиток у світлі конференцій ООН. Ріо-де-Жанейрська декларація з навколишнього середовища та розвитку. Конференція ООН з питань зміни клімату (Копенгаген, 2009). Конференція ООН зі сталого розвитку («Ріо+20»). Сучасний вимір сталого розвитку. Основні поняття і визначення “сталого розвитку”. Мета, об’єкт, предмет і основні завдання концепції сталого розвитку суспільства. Сталий розвиток як ідеологічна платформа, міжнародна норма, та прикладна галузь. Основні елементи сталого довгострокового розвитку: політико-правовий, економічний, екологічний, соціальний, міжнародний, інформаційний. Хартія Землі. Десятиліття освіти задля сталого розвитку ООН, 2005-2014. Доповіді про світовий розвиток Світового банку. Декларація тисячоліття і цілі Розвитку Тисячоліття.

Нормативно-правові засади сталого розвитку.

Міжнародні нормативно-правові документи: План дій «Порядок денний на 21 ст.», Кіотський протокол та його ринкові механізми, Конвенція про біологічне різноманіття, Картахенський протокол, Йоганнесбурзька декларація зі сталого розвитку, «Декларація Ріо+5», «Стратегія сталого розвитку 2030». Глобальні Цілі сталого розвитку до 2030 року. Національне законодавство у сфері сталого розвитку. Поняття

про зелену економіку, чинники її формування. Структура зеленої економіки. Стимулювання трансформацій в напрямі зеленої економіки на глобальному та міжнаціональному рівнях. Бізнес-ініціативи щодо розвитку зеленої економіки. Зелені міста, перспективи їх розвитку в світі та Україні. Консервація економічного механізму ресурсоспоживання, пристосування економічного механізму до міжнародних стандартів, модернізація економічного механізму.

Поняття системи в контексті сталого розвитку.

Загальні поняття системи, особливості стану системи і розвитку. Принципи функціонування великих систем. системний підхід і системний аналіз механізми стійкості великих систем. Характеристика загальних властивостей системи. Незворотність, спрямованість, закономірність як основні параметри, що визначають стан системи. Впорядкованість, схоластичність, внутрішня діяльність як основні елементи розвитку системи. Поняття емерджентності і синергізму. Уявлення про розвиток і саморозвиток систем. Механізми самоорганізації систем.

Формування системи «суспільство-природа».

Загально-системні закономірності взаємовідносин суспільства і природи. Трактатування основних правил, положень, принципів, законів взаємодії суспільства і природи (закон бумеранга чи зворотного зв'язку взаємодії «людина – біосфера», закон незамінності біосфери В.І. Вернадського, закон оберненості біосфери П. Дансеро). Еволюція Всесвіту і біосфери. Еволюція людини і суспільства. Світоглядна і методична спадщина давніх цивілізацій. Формування моральних принципів і обмежень в суспільстві. Формування системи “етнос-біосфера”.

Екосистемні послуги і біосферна криза. Вплив людини на планету. Зникнення видів і зменшення біологічного різноманіття. Ресурсна криза. Концепція планетарних меж. Екологічний борг і екологічний слід людства. Процес глобалізації та її складові. Проблеми глобалізації (за Левашовим). Ключові загрози людству (за звітами ВЕФ). Головні загрози, з якими людство зіштовхується сьогодні (за Малдером): життєпідтримувальні системи (атмосфера, гідросфера, літосфера, біосфера). Характеристика глобальних екологічних проблем: зміна клімату; забруднення поверхневих й підземних вод; енергетична; сировинно-ресурсна; медико-демографічна; продовольча; використання, забруднення й

охорона Світового океану; утилізація всіх видів відходів; збереження біотичного й ландшафтного різноманіття; скорочення площ лісових екосистем; запобігання ядерній війні.

Принципи забезпечення сталого розвитку. Загальні принципи сталого розвитку суспільства. Принципи "природного капіталізму" Поля Хокена. Принципи "зеленої економіки" Лестера Брауна. Принципи "синьої економіки" Гюнтера Паулі. Принципи екологічних цілей. Принципи екологічної мотивації. Фактори ризику при переході до сталого розвитку. Шляхи розв'язання проблем переходу до сталого розвитку. Практики сталого розвитку в промисловості, сільському господарстві, транспорті, комунальній сфері, рекреації. Практики сталого розвитку у сфері використання питної води, водозабезпечення та водовідведення. Стала енергетика та енергозбереження. Стале ресурсозбереження та рециклінг відходів. Сталі практики в озелененні. Ресурси фінансування програм сталого розвитку.

Моніторинг переходу до сталого розвитку суспільства. Завдання моніторингу процесу переходу до сталого розвитку. Сутність і види моніторингу сталого розвитку. Загальні підходи до визначення індикаторів сталого розвитку. Індикативний аналіз сталого технологічного розвитку (Полумієнко). Характеристика екологічних індикаторів сталого розвитку. Характеристика економічних індикаторів сталого розвитку. Характеристика соціальних індикаторів сталого розвитку. Індекс сталого розвитку території. Методика визначення індексів, що використовуються при розрахунку рівня сталого розвитку.

Загальна методологія розрахунку індикаторів сталого розвитку. Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Індекс благополуччя WI 2001. Індекс живої планети LPI 2006. Біоемність та екологічний слід. Індекс екологічної сталості ESI 2005. Індекс екологічної уразливості EVI 2005. Індекс екологічної керованості EPI 2014. Український регіональний індекс екологічної сталості (URESI 2007). Приклади комплексних індикаторів сталого розвитку Індекс людського розвитку. Показник реального прогресу. Екологічний слід. Індекс живої планети. Індекс екологічної сталості. Індекс екологічного виконання. Індекс щасливої планети. Добір, встановлення і аналіз отриманих даних та індикаторів. Аналіз місцевого розвитку за допомогою індикаторів.

Альтернативні стратегії розвитку людства. Поняття ноосфери і шляхи розвитку людства. Теорія біотичної регуляції і стабілізації довкілля. Спроби створення штучної біосфери (Біос-3, Біосфера-II, Lunar Palace 1, проєкт Венера). Екологізація виробництва. Екоекономіка. Екологічний розвиток. Концепція коеволюції М.М. Моїсеєва. Енергія прогресу С. Подолинського. «Еко-соціальна ринкова економіка». Симбіотичний шлях розвитку.

Національна стратегія сталого розвитку. Особливості переходу України до сталого розвитку. Комплексна програма реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003–2015 роки. Концепція розвитку України, закладена у програмі «Україна — 2010». Концепції сталого розвитку міст України (Києва, Севастополя, Донецька та ін.). Національна доповідь “Цілі сталого розвитку: Україна”. Стратегія екологічної безпеки України. Засади сталого розвитку як методологічна основа формування національної екологічної політики на період до 2020 року. Загальні положення. Критерії та принципи національної стратегії сталого розвитку. Основні стратегічні завдання сталого розвитку у сферах: екологічно збалансованого розвитку економіки, охорони довкілля та раціонального використання природно-ресурсного потенціалу, сільського та житлово-комунального господарства, транспорту, військової діяльності, регіональної політики, міжнародного співробітництва. Місцеві громади – базовий рівень сталого розвитку. Конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат. Вимоги Агенди 21 щодо місцевих громад та корінних народів. Децентралізація і сталий розвиток. Громадський контроль та участь місцевих громад у прийнятті рішень. Соціальна мобілізація громад для сталого розвитку. Стале управління агломераціями. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року.

Місцеві плани дій з охорони довкілля. Призначення Місцевих планів дій з охорони довкілля. Мета і завдання МПДОД. Етапи розроблення МПДОД. Формування громадою бачення свого майбутнього. Визначення пріоритетів. Затвердження МПДОД місцевою радою. Моніторинг виконання Місцевих планів дій з охорони довкілля та реалізація.

Екологічна політика та сталий розвиток. Моніторинг реалізації екологічної політики та обґрунтування прийняття управлінських рішень з урахуванням концепції сталого розвитку. Національна екологічна політика і сталий розвиток. Перспективи розвитку національної екологічної політики. Мета, основні принципи національної екологічної політики. Індикатори ефективності національної екологічної політики. Механізм моніторингу, оцінки й удосконалення дій з реалізації політики.

Освіта для сталого розвитку. Освіта для сталого розвитку у світлі документів ООН зі сталого розвитку. Загальні міжнародні документи зі сталого розвитку, які містять окремі положення про освіту для сталого розвитку: Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй (2002 р.), Доповідь регіональної наради міністрів ЄЕК ООН з підготовки до Всесвітнього саміту зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2001 р.), Шоста програма дій у галузі навколишнього середовища Європейського союзу 2001 – 2010 роки (2001 р.), Дакарські рамки дій «Освіта для всіх: виконання наших загальних зобов'язань», Заява міністрів охорони навколишнього природного середовища країн ЄЕК ООН про освіту з метою сталого розвитку (Київ, Україна, 2003 р.), базові елементи Стратегії ЄЕК ООН про освіту з метою сталого розвитку (Київ, Україна, 2003 р.), Софійська конференція з освіти дорослих (2002 р.). Поняття “екологічна освіта”. Основні принципи екологічної освіти: доступність системи екологічної освіти і виховання всім верствам населення, комплексність екологічної освіти, неперервність екологічної освіти, зокрема в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Освітні програми ЮНЕСКО для сталого розвитку. Сучасний стан освіти для сталого розвитку в Україні. Законодавчі акти про розвиток екологічної освіти, яка є складовою освіти для сталого розвитку: рішення Колегії Міністерства освіти і науки України № 13/6-19 від 20.12.2001р. «Про концепцію екологічної освіти в Україні», Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.05.2003 р. № 284 «Про затвердження Положення про Всеукраїнську науково-методичну раду з екологічної освіти та виховання». Національні законодавчі акти та документи зі сталого розвитку, які містять окремі положення про освіту для сталого розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 634 «Про

затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003 – 2015 роки». Національна стратегія «Освіта для сталого розвитку». Концепція регіональної системи освіти для сталого розвитку.

Основні напрями державної політики щодо впровадження системи освіти для сталого розвитку. Основні заходи з реалізації політики щодо впровадження системи освіти для сталого розвитку. Правові та економічні засади реалізації політики щодо створення освіти для сталого розвитку. Інструменти та засоби освіти для сталого розвитку. Міжнародні конференції із сталого розвитку як основа підвищення рівня екологічної освіти. Сталий розвиток у програмі «Нова українська школа». Екологічна компетентність у програмі «Нової української школи». Еколого-просвітницькі центри сталого розвитку.

Тематика практичних занять

1. Вивчення концепції Римського Клубу “Межі росту”
2. Вивчення структури “Порядку денного на XXI століття”
3. Вивчення національної стратегії сталого розвитку
4. Вивчення цілей та індикаторів сталого розвитку
5. Конвенція про біорізноманіття
6. Конвенція про сталий розвиток Карпат
7. Інтеграція засад сталого розвитку у шкільному курсі вивчення природничих дисциплін.

5. Місце проведення занять (локація), технічне й програмне забезпечення(обладнання)

Аудиторія №11, навчальний корпус №10 вул. Т.Шевченка, 23. Технічне забезпечення та програмне забезпечення навчальної дисципліни: мультимедійне обладнання.

6. Інформація про консультації

Консультації, за потреби, проводяться в час, узгоджений із викладачем.

7. Система оцінювання

Засвоєння студентами теоретичного матеріалу з дисципліни здійснюється під час відповідей на практичних

заняттях, написання самостійної роботи, співбесіди з лектором. Формою підсумкового контролю є залік.

Розподіл 100 балів між видами робіт

	Семестр 2
Відповіді на практичних заняттях	42
Самостійна робота	38
Співбесіда з лектором	20
Всього балів	100

Поточна успішність (має 100 балів) складається з балів, отриманих на *практичних заняттях* (має 42 бали), виконаної *самостійної роботи* (має 38 балів) та *співбесіди з лектором* (має 20 балів).

Загальний бал на *практичних заняттях* має – 42 бали. Кожне практичне заняття оцінюється у 6 балів. Кількість балів, що виставляється за практичне заняття враховує: усне опитування студентів на занятті та знання теоретичного матеріалу – 3 бали, вміння вирішувати ситуаційні задачі та завдання – 3 бали.

Самостійна робота (має 38 балів) передбачає виконання описових і тестових завдань з навчальної дисципліни. Сумарна кількість балів, виділених на оцінку контрольної роботи, виводиться шляхом оцінки якості виконаних завдань, що включає правильність виконання тестових і повноту розкриття описових завдань.

Співбесіда з лектором (має 20 балів) проводиться в усній формі та передбачає перевірку знань навчального матеріалу, який засвоїли студенти протягом семестру та матеріалу, який винесений на самостійне опрацювання.

Залік за талоном №2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

8. Політика дисципліни

Студент зобов'язаний відвідувати заняття, самостійно виконувати всі види роботи. Якщо студент з поважних причин не зміг вчасно відвідувати заняття і виконувати згідно плану

завдання, тоді він, у індивідуальному порядку та в погоджений з викладачем час, виконує і здає підготовлені завдання, що охоплюють матеріал пропущених тем. Студент дотримується політики академічної доброчесності. Якщо викладач виявить плагіат, то не зараховує роботу.

9. Рекомендована література та інформаційні ресурси

а) основна:

а) основна:

1. Вольвач Ф., Дробноход М., Дюканов В. та ін Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: навч. посіб. К.: МАУП, 2002. 104 с.
2. Голубець М.А. Від біосфери до соціосфери. Львів: Поллі, 1997. 252 с.
3. Голубець М.А. Екосистемологія. Львів: Поллі, 2000. 316с.
4. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. К.: ДП “Прінт сервіс”, 2016. 109 с.
5. Лук'яніхін В.О. Екологічний менеджмент в системі управління збалансованим розвитком: монографія. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2002. 314 с.
6. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за заг. ред. Бібік Н.М. К.: ТОВ Видавничий дім “Плеяди”, 2017. 206 с.
7. Підліснюк В., Рудик І., Кириленко В., Вишенська І., Маслюківська О. Сталый розвиток суспільства: роль освіти. Путівник. К.: Видавництво СПД “Ковальчук”, 2005. 88 с.
8. Пометун О.І. Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку. Навчально-методичні матеріали для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та системи післядипломної педагогічної освіти: посібник. К.: Педагогічна думка, 2015. 120 с.
9. Програма дій “Порядок денний на XXI століття”. Інтелсфера, 2000. 360с.
10. Садовенко А.П., Масловська Л.Ц., Серета В.І., Тимочко Т.В. Сталый розвиток суспільства: навч. посібник. К.: 2011. 392 с.

11. Стольберг Ф.В., Чернікова О.Ю. Конспект лекцій з навчальної дисципліни “Стратегія сталого розвитку”. Х.: ХНАМГ, 2011. 91с.

б) додаткова:

12. Балюк Г.І. Проблеми правового регулювання впровадження концепції сталого розвитку у вітчизняну освіту. *Університетські наукові записки*, 2012. №1(41). С. 613 – 618
13. Згуровський М.З. Сталий розвиток у глобальному і регіональному вимірах: аналіз за даними 2005 року. К.: НТУ “КПІ”, 2006. 84 с.
14. Стратегія виконання рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. <http://mail.menr.gov.ua/publ/bernconven/strateg/index.html>.
15. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України. *Вісник НАН України*. 2002. № 2. С. 16–26
16. Якимчук А.Ю. Сталий розвиток через призму управління збереженням біорізноманіття. *Механізми державного управління. Вісник НАДУ*, 2013. №4 С. 96 – 101

Викладачі _____

Бриндзя І.В.

Слободян Л.З.

Схвалено на засіданні кафедри екології та географії

Протокол № 1 від 20 січня 2022 року

Завідувач кафедри _____ І.В. Бриндзя